

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Історичний факультет

Кафедра історії стародавнього світу та середніх віків

Вікторія Білик

ІСТОРІЯ СТАРОДАВНЬОГО СХОДУ

Робоча програма навчальної дисципліни

Луцьк 2013

УДК 94(35)(076.1)
ББК 63.3(0)31я73-4
I - 90

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 7 від 17 квітня 2013 р.)

Рецензент: Жук О. М. – кандидат історичних наук, доцент, зав. кафедри інженерної педагогіки, психології та українознавства Луцького національного технічного університету;

Панишко С. Д. – кандидат історичних наук, доцент кафедри археології, давньої та середньовічної історії України Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

Історія Стародавнього Сходу : робоча програма навчальної дисципліни / В. А. Білик. – Луцьк : ПП Іванюк, 2013. – 36 с.

У виданні вміщено робочу програму навчальної дисципліни “Історія Стародавнього Сходу”, складену відповідно до навчальних планів історичного факультету Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки зі спеціальності “Історія”, кваліфікаційний рівень “Бакалавр”. Програмою передбачено вивчення основних етапів становлення, розвитку та занепаду старосхідних держав, особливостей їх політичного, соціально-економічного та культурного функціонування.

УДК 94(35)(076.1)
ББК 63.3(0)31я73-4
I - 90

© Білик В. А.

© Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2013.

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ІСТОРІЯ СТАРОДАВНЬОГО СХОДУ”

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна /заочна форма навчання
Кількість кредитів 4	Шифр і назва галузі знань: <i>6. 020302 Історія</i>	<i>нормативна</i>
	Шифр і назва напрямку підготовки: <i>0203 Історія</i>	
Модулів: 2	Спеціальність: <i>Історія</i>	Рік підготовки: <i>перший</i>
Змістових модулів: 2		Семестр: <i>перший</i>
ІНДЗ: <i>є</i>		Лекції: <i>36 год.</i>
Загальна кількість годин: <i>144</i>		Практичні (семінари): <i>32 год.</i>
Тижневих годин (для денної форми навчання):	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <i>бакалавр</i>	Лабораторні: –
Аудиторних: 8		Самостійна робота: <i>46 год.</i>
самостійної роботи: 5		Індивідуальна робота: <i>30 год.</i>
індивідуальної роботи: 3		Форма контролю: <i>екзамен</i>

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Однією із загальних закономірностей історичного процесу є нерівномірність його розвитку як у часі, так і в просторі. В історії людства на певних етапах окремі народи ставали носіями суспільного прогресу. Сприятливі природні умови субтропічної зони Близького Сходу стали причиною того, що саме в долинах річок Євфрату, Тигру та Нілу сформувалися ранні цивілізації та їх перші держави. Згодом вони виникли у долинах річок Інду і Гангу в Індії, Хуанхе і Янцзи в Китаї. Тобто, перші в історії людства держави утворилися в регіоні, який в історіографії традиційно називається Стародавнім Сходом.

Мета навчальної дисципліни: формування у студентів ґрунтовних знань про основні етапи становлення, розвитку та занепаду старосхідних держав, особливості їх політичного, соціально-економічного та культурного функціонування.

Завдання навчальної дисципліни:

- відобразити основні чинники формування, функціонування та еволюції стародавніх цивілізацій, виявити їх особливі риси та взаємозв'язки;
- проаналізувати економічні, соціальні, політичні та культурно-етнічні характеристики функціонування старосхідних держав;

- визначити особливості становлення держав та їх політичного розвитку в окремих регіонах Стародавнього Сходу;
- виявити загальні та особливі риси розвитку старосхідних держав;
- виробити вміння та навички самостійної роботи студентів із джерелами та історичним матеріалом, науковою літературою та періодичними виданнями, монографічною літературою.

ВИМОГИ ДО ЗНАНЬ ТА УМІНЬ СТУДЕНТІВ

Студент повинен знати:

- основні види джерел та загальну історіографію історії Стародавнього Сходу;
- хронологію та періодизацію старосхідної історії;
- основні етапи процесу державотворення на Стародавньому Сході;
- основні регіони Стародавнього Сходу;
- чинники формування соціально-економічної та політичної системи;
- особливі та загальні риси розвитку старосхідних цивілізацій;
- термінологічний апарат курсу; карту.

Студент повинен уміти:

- аналізувати та узагальнювати зміст історичних джерел старосхідної епохи;
- працювати з науковою літературою;
- застосовувати набуті знання, навички та вміння в самостійній практичній, науковій та педагогічній роботі;
- аргументувати власну думку з дискусійних питань.
- виділяти причини та наслідки подій зазначеної епохи;
- давати оцінку історичним подіям, постатям, явищам;
- володіти історичною термінологією; встановлювати синхронність подій, аналізувати зміст історичної карти.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Вступ до історії Стародавнього Сходу (2 год.).

Термін “Стародавній Схід”. Умовність назви “Стародавній Схід”. Географічні межі Стародавнього Сходу. Старосхідні цивілізації: єгипетська, шумерська, вавилонська, урартська, індська, індуїстська, старокитайська. Історіографія питання. Концепція історичного розходження шляхів розвитку Сходу і Заходу. Московська дискусія 1965 р.

Формаційна та цивілізаційна концепції процесу державотворення на Стародавньому Сході. Значення наукових та культурних здобутків старосхідних народів та місце Стародавнього Сходу у всесвітній історії.

Тема 2. Вступ до історії Стародавнього Єгипту (2 год.).

Класифікація джерельної бази історії Стародавнього Єгипту. Царські літописи, “автобіографії” єгипетських вельмож, літературні та релігійно-міфологічні джерела, дослідження античних авторів. Археологічні дослідження. Відносна та абсолютна хронологія. Періодизація історії Стародавнього Єгипту. Династії єгипетських фараонів. Географічна ізольованість Стародавнього Єгипту та її вплив на соціально-економічний розвиток і культурно-релігійне життя місцевого населення.

Об’єднання Верхнього і Нижнього Єгипту. Перший загальноєгипетський цар – Міна (Менес) (рубіж IV–III тис. до н. е.). Централізація Єгипту в епоху Стародавнього царства. Становище номархів. Воєнні походи фараонів в добу Стародавнього царства. Політична катастрофа Давнього царства. I Перехідний період. Економічний занепад країни в епоху кризи.

Тема 3. Єгипетська держава періоду Середнього, Нового і Пізнього царств (2 год.).

Верхній Єгипет – центр боротьби за відродження централізованої держави. Об’єднання Єгипту за Аменемхета I – засновника XII династії та утворення Середнього царства.

Політична централізація Єгипту в добу Середнього царства. Відновлення завойовницьких походів. Внутрішні заворушення. Нашестя кочівників-гіксосів та розпад Єгипту на дві незалежні держави. II Перехідний період.

Боротьба фараонів XVII династії з гіксосами та остаточне визволення Єгипту від гіксоського панування за фараона XVIII династії Яхмоса I. Воєнна політика фараонів XIX династії. Ослаблення і розпад єгипетської держави наприкінці II тис. до н. е. Особливості політичної історії Єгипту доби Пізнього царства.

Тема 4. Культура Стародавнього Єгипту (2 год.).

Роль релігійного чинника в суспільному житті Стародавнього Єгипту. Зв’язок релігії та міфології. Основні теологічні центри. Пантеон богів. Заупокійний культ. Особливості писемності. Три стилі письма – ієрогліфіка, ієратика, де мотика. Система шкіл. Культ грамотності. Вплив релігії на розвиток літератури. “Тексти пірамід”, “Розповідь Синухета”. Староєгипетські казки. Розвиток науково-практичних знань: математика, астрономія, лікарське мистецтво.

Техніка монументального кам'яного будівництва. Будівництво гробниць. Масаба. Піраміди Джосера, Хеопса. Сакральний характер мистецтва скульптури.

Особливості побуту стародавніх єгиптян: одяг, житла, харчування, транспорт.

Тема 5. Стародавня Месопотамія (2 год.).

Класифікація джерел з історії Стародавньої Месопотамії: старомесопотамські писемні пам'ятки, повідомлення античних авторів та Біблії, пам'ятки матеріальної культури. Юридичні акти, адміністративно-господарські документи, аннали, стародавні хроніки. Античні автори про Стародавню Месопотамію. Дешифрування клинопису. Зародження науки ассириології. Археологічні джерела.

Проблема хронології та періодизації старомесопотамської історії.

Месопотамія – Межиріччя – Дворіччя. Дві географічні зони: Північна (Верхня) та Південна (Нижня) Месопотамія (Вавилонія). Особливості природно-кліматичних умов.

Тема 6. Виникнення цивілізації в Двуріччі (2 год.).

Месопотамія – одне з найдавніших вогнищ землеробства на планеті. Перші заселення території в XI–VIII тис. до н. е. Поява іригації в VI тис. до н. е. Економічний розвиток та ускладнення соціальних відносин населення на рубежі IV–III тис. до н. е. Ранньодинастичний період.

Урбанізація півдня Месопотамії в III тис. до н. е. Синоїкізм. Утворення міст-держав в середині III тис. до н. е. Господарське життя, адміністративне управління месопотамських міст-держав. Становище і роль жрецтва. Конфлікти між містами-державами за територію.

Посилення північного сусіда шумерських міст-держав – семітського Аккаду за царя Саргана Аркадського. Підкорення Шумеру. Аккад під владою кутіїв: економічний та культурний занепад. Збереження незалежності шумерських міст-держав та їх боротьба проти кутіїв.

Вигнання кутіїв та заснування у XXII ст. до н. е. III династії Ура. Централізація шумеро-аккадського суспільства. Соціальна структура царства Шумеру та Аккаду. Занепад царства шумеру та Аккаду.

Тема 7. Встановлення гегемонії Вавилону в Месопотамії (2 год.).

Прихід амореїв в Месопотамію та ускладнення політичної обстановки. Створення держави амореїв зі столицею у Вавилоні в XIX ст. до н. е. Вихід Вавилону на зовнішньополітичну арену завдяки вмілій політичній діяльності шостого царя I Вавилонської династії Хаммурапі (XVIII ст. до н. е.). військові походи Хаммурапі та утворення Старовавилонського царства.

Вторгнення каситів і створення Ханойського царства на північно-східних кордонах Вавилоні. Суспільні та економічні зміни в середньовавилонську добу. Конфлікти Вавилону з Ассирією. Занепад Вавилону до кінця VII ст. до н. е.

Занепад Ассирії та відродження Вавилону. Нововавилонське (Халдейське) царство. Зміцнення Нововавилонського царства за Навуходоносора II. Особливості розвитку Халдейського царства за Навуходоносора II. Завоювання Вавилону Кіром II, Олександром Македонським.

Тема 8. Політична історія Північної Месопотамії

в II – середині I тис. до н. е. (2 год.).

Періодизація історії Стародавньої Ассирії. Ашшур – столиця Ассирії. н. е Роль Ассирії у розвитку торгівлі в Північній Месопотамії. Перші походи на захід, до Євфрату, і на південь, за течією Тигру в правління Ілушуми. Пожвавлення зовнішньої політики при Шамши -Ададі I (1813-1781 рр. до н.е.). Захоплення ассирійськими військами північно-месопотамських міст, підкорення Мари, сірійського міста Катной. Війни з хурритами на сході.

Перетворення Ассирії у велику державу і привласнення Шамши-Ададом I титула "цар багатьох". Розвиток Ассирійської держави за наступників Шамши -Адада I.

Повернення могутності при Тиглатпаласарі I. Ассирійська держава на початку I тис. до н. е. Розквіт Ассирійської імперії у VIII – на початку VII ст. до н. е. та причини її занепаду.

Тема 9. Культура Месопотамії (2 год.).

Створення писемності шумерами в IV тис. до н. е. Піктографія – малюнкове письмо. Удосконалення писемності. Клинопис. Розвиток освіти в Стародавній Месопотамії. Створення бібліотеки за наказом ассирійського царя Ашшурбаніпала.

Збереження у бібліотеці Ашшурбаніпала першої з відомих у світовій літературі епічної поеми, створеної шумерами, про царя міста Урук, героя Гільгамеша. Авеста. Становлення архівів.

Жреці – охоронці “вищої мудрості”. Зародження астрономії. Місячний календар. Математичні знання. Лікарське мистецтво.

Пантеон богів. Уявлення шумерів про світ. Основні культу. Зіккурат – архітектурний стиль в храмовому будівництві. Глиняне зодчество.

Основні матеріали для будівництва, особливості жител, шляхи сполучення. Одяг та харчування.

Змістовий модуль № 2. Мала Азія та Східне Середземномор'я.

Стародавні держави Індії та Китаю.

Тема 10. Мала Азія (Анатолія) в давнину (2 год.).

Анатолія (грец. – “схід сонця”) – історична назва внутрішніх районів Малої Азії, а часом і всього півострова.

Класифікація джерел з історії Малої Азії. Джерела з історії хетів. Дешифровка хетського письма. Історія археологічних досліджень на території Малої Азії.

Природно-кліматичні умови та населення Малої Азії в давнину.

Утворення Хетського царства. Політична історія хетів. Анатолія після загибелі Хетського царства. Фригійське та Лідійське царства. Ванське царство Урарту.

Особливості економіки та суспільно-політичного ладу Хетської держави.

Тема 11. Східне Середземномор'я (2 год.).

Характеристика джерельної бази дослідження історії Східного Середземномор'я в стародавню епоху. Археологічні розкопки. Біблія як джерело.

Характерні риси природно-кліматичних умов Палестини, Сирії, Фінікії. Етнодемографічні процеси в регіоні. Особливості процесів утворення класового суспільства та держави.

Перші державні утворення в Східному Середземномор'ї. Суспільно-політичний та економічний розвиток Фінікії і Сирії в I тис. до н. е.

Стародавні євреї та підкорення ними Палестини. Утворення старовірейської держави. Саул, Давид, Соломон. Розпад на два царства. Палестина в I тис. до н. е.

Тема 12. Перші державні утворення на території

Стародавнього Ірану (2 год.).

Характерні особливості джерельної бази. Три групи джерел з історії Стародавнього Ірану: писемні пам'ятки, археологічні джерела та повідомлення про давньоіранські держави в Біблії і працях античних авторів.

Територія Ірану – зона природних контрастів. Ізольованість гірських місцевостей.

Основні періоди історії Стародавнього Ірану.

Дискусійні питання походження корінного населення південно-західної території Ірану.

Федеративний устрій Еламу. Воєнно-політичне протиборство між Еламом та державами Месопотамії. Завоювання Еламу каситською Вавилонією. Налагодження стосунків з Вавилоном і боротьба проти Ассирії. Державне управління в Стародавньому Еламі. Особливості економічного та культурного розвитку населення Еламу.

Розселення мідійців на Іранському нагір'ї в IX ст. до н. е. Об'єднання лідійських племен у спільну державу в VII ст. до н. е. Розквіт Мідійського царства і його завоювання персами.

Тема 13. Ахеменідський період в історії Стародавнього Ірану

(VI–IV ст. до н. е.) (2 год.).

Перські племена у VIII ст. до н. е. Розширення території VII ст. до н. е. Завоювання перськими царями з роду Ахеменідів сусідніх територій. Кір I. Завойовницька політика Кіра I. Камбіз – спадкоємець Кіра I. Державний переворот у Персії. Загроза політичної смуги в державі Ахеменідів.

Ускладнення внутрішньополітичного становища держави Ахеменідів у V ст. до н. е., після смерті Дарія I. Зовнішньополітична ситуація у IV ст. до н. е. Вторгнення армії Олександра Македонського. Падіння Ахеменідської держави у 330 р. до н. е.

Тема 14. Становлення ранніх держав у Стародавній Індії (2 год.).

Особливості джерельної бази історії Стародавньої Індії. Основні групи джерел: староіндійські писемні пам'ятки, повідомлення іноземців про Індію, пам'ятки матеріальної культури.

Чотири періоди історії Стародавньої Індії: індський, ведійський, буддійський, класичний. Перші поселення землеробів в низькогірських західних районах долини Інду (IV тис. до н. е.). Міська цивілізація епохи бронзи в Північно-Західній Індії – Індська (Протоіндійська, Хараппська, Доведійська). Вогнища Індської цивілізації – міста Мохенджо-Даро та Хараппа.

Міграція в Північну Індію "арійських" племен в середині II тис. до н. е. Освоєння Північно-Східної Індії "аріями". Поява в кінці Ведійського періоду (VIII ст. до н. е.) в долині Гангу перших міст. Держави в долині Гангу — Ко-шала із столицею в Шравасті та Магадха із столицею в Раджагріха (нинішній Раджгір).

Тема 15. Буддійський період в історії Стародавньої Індії

(VI–III ст. до н. е.) (2 год.).

Політична роздробленість Стародавньої Індії в VI ст. до н. е. Система староіндійських держав: монархії та олігархічні держави. Династія Нандів в Північній Індії.

Індійські походи Олександра Македонського в IV ст. до н. е. та їх вплив на розвиток місцевої економіки та культури.

Визвольне повстання під проводом представника роду Маур'їв. Повалення династії Нандів. Становлення та розвиток імперії Маур'їв. Вторгнення греко-бактрійців та парфян. Занепад імперії Маур'їв у II ст. до н. е.

Тема 16. Культура Стародавньої Індії (2 год.).

Багатомовність староіндійського населення. Поширення санскриту у Ведійську епоху. Різновиди санскриту. Різновиди індійського письма. Мнемоніка – заучування текстів напам'ять. Буддійські університети.

Науково-природничі та гуманітарні знання: математика, астрономія, хімія, фізика, медицина.

Санскритомовна література. Історична основа епічних поем Махабхарата та Рамаєна. Буддійська література та її розквіт в епоху імперії Маур'їв. Авторська поезія. Творчість Калідаси. Драматургія. Характерні риси індійського театру. Музика та спів. Мистецтво індійського танцю.

Синтез архітектури, скульптури та живопису. Палацова та буддійська храмова архітектура. Ступи. Настінний розпис і станковий живопис. Розвиток прикладного мистецтва – ювелірне та різьба по кістці.

Тема 17. Стародавній Китай II пол. II – сер. I тис. до н. е. (2 год.).

Джерельна база. Писемні джерела: пам'ятки епіграфіки, наукові (політичні та філософські) трактати, історичні твори, юридичні тексти та матеріали офіційного діловодства. Археологічні дослідження території Стародавнього Китаю. Проблема хронології старокитайської історії. Сима Цянь і "Хронологічні таблиці" в його "Історичних записках". Періодизація історії Стародавнього Китаю за династичним методом.

Творці китайської державності племена Ся: дискусійні питання. Виникнення та розвиток держави Шан (Інь), її занепад в XI ст. до н. е.

Політична історія Західного Чжоу. Система спадкових рангів. Напади напівкочових племен жунів в II пол. VIII ст. до н. е. Східне Чжоу. Синтез населення Китаю в китайський народ. Політична криза в країні.

Тема 18. Культура Стародавнього Китаю (2 год.).

Релігійно-міфологічний світогляд стародавніх китайців. Злиття тотемістичних та анімістичних вірувань в одну релігію в добу Чжоу. Астральні культу. Пантеон богів і духів. Культ предків. Буддизм, даосизм, конфуціанство.

Конфуціанські канони: "Книга перемін", "Книга історії", "Книга пісень", "Весна і осінь", "Бесіди й судження". Китайська поезія. Історична та філософська проза.

Белетристика. Розуміння поняття музика стародавніми китайцями. Музика як вираження внутрішнього світу людини.

Простота архітектурних форм, кам'яні гробниці та барельєфи. Розписи на дерев'яних та шкіряних виробках, живопис на шовку. Ханьська кераміка. Ієрогліфічний краснопіс.

Розвиток математичних та астрономічних знань. Китайська алхімія. Народна медицина. Китайські історики та їхні концепції. Сима Цянь та його "Історичні записки". Історик Бань Гу.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назва теми	Кількість годин, відведених на:				
		Лекції	Семинари	Сам. роб.	Інд. роб.	Контр. роб.
Змістовий модуль 1. Стародавній Єгипет та Месопотамія						
1.	Вступ до історії Стародавнього Сходу	2		2		
2.	Вступ до історії Стародавнього Єгипту	2			2	
3.	Єгипет періоду Середнього, Нового і Пізнього царств	2		2	2	
4.	Культура Стародавнього Єгипту	2		2		
5.	Соціально-економічний розвиток Стародавнього Єгипту в епоху Середнього царства		4	2		
6.	Стародавній Єгипет доби Нового і Пізнього царств.		2	2	2	
7.	Стародавня Месопотамія	2		2		
8.	Виникнення цивілізації в Двуріччі	2		2		
9.	Встановлення гегемонії Вавилону в Месопотамії	2		2	2	
10.	Економічний розвиток Вавилону за законами Хаммурапі		2	2		
11.	Вавилонське суспільство за законами Хаммурапі		4		2	
12.	Політична та соціально-економічна історія Північної Месопотамії в II – сер. I тис. тис. до н. е.	2		2		
13.	Культура Месопотамії	2			2	
14.	Соціально-економічний розвиток та політичний лад Ассирії II пол. II тис. до н. е. за середньоассирійськими		2	2	2	

	законами					
	Разом за змістовим модулем 1	18	14	24	14	2
Змістовий модуль 2. Мала Азія та Східне Середземномор'я. Стародавні держави Індії та Китаю.						
15.	Мала Азія (Анатолія) в давнину	2		4		
16.	Хеттське господарство і суспільство у XIV-XIII ст. до н. е.		2		2	
17.	Східне Середземномор'я.	2		2		
18.	Перші державні утворення на території Стародавнього Ірину	2		2		
19.	Ахеменідський період в історії Стародавнього Ірану (VI-IV ст. до н. е.)	2		4		
20.	Перська держава за Дарія I		4	2	2	
21.	Становлення ранніх держав у Стародавній Індії	2			2	
22.	Буддійський період в історії Стародавньої Індії (VI-III ст. до н. е.)	2		2	2	
23.	Культура Стародавньої Індії	2			2	
24.	Соціально-економічний розвиток староіндійського суспільства за Законами Ману та "Архашастрою"		4	2		
25.	Релігійний фактор у суспільному розвитку стародавньої Індії.		2		2	
26.	Стародавній Китай II пол. II – сер. I тис. до н. е.	2		2	2	
27.	Культура Стародавнього Китаю	2		2	2	
28.	Централізація Стародавнього Китаю у III ст. до н. е. – II ст. н. е.		6	2		
Разом за змістовим модулем 2		18	18	22	16	2
Усього годин:		36	32	46	30	4

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

**Змістовий модуль 1. Стародавній Єгипет та Месопотамія
Семінарське заняття 1. Соціально-економічний розвиток
Стародавнього Єгипту в епоху Середнього царства (4 год.).**

План

1. Розвиток давньоєгипетського господарства:
 - а) сільське господарство та його особливості;

- б) основні галузі ремісничого виробництва;
 - в) торгівля та її характеристики.
2. Особливості соціальної стратифікації єгипетського суспільства доби Стародавнього та Середнього Царства.
 3. Староєгипетська сім'я та її характерні риси.

Опрацювати поняття: фараон, чаті, номарх, ном, мерет, неджес, баку, хему кедет, дебен, кену, семдет.

Джерела та література:

1. Практикум по истории древнего мира. Вып. 1. Древний Восток : Для студентов з/о 1 курса исторического факультета / Под ред. И. С. Свенцицкой. – М. : Просвещение, 1981. – С. 8–14, 59–67.
2. Тематическая хрестоматия по истории древнего мира. Вып 1. Древний Восток / Сост. Н. И. Пикус. М. : Изд-во МГУ, 1963. – С. 46–75.
3. Хрестоматия по истории древнего Востока / Под ред. В. В. Струве, Д. Г. Редера. – М. : Изд-во вост. лит., 1963. – С. 55–76.
4. Хрестоматия по истории древнего мира / Под ред. В. Г. Боруховича. – Саратов: Изд-во Саратовского ун-та, 1973. – С. 9–29.
5. Хрестоматия по истории древнего мира [Текст] / Сост. Ю. С. Крушкол, Н. Ф. Мурыгина, Е. А. Черкасова. – М. : Просвещение, 1975. – С. 52–61.
6. Хрестоматия по истории древнего Востока / Под ред. М. А. Коростовцева и др. – М. : Высшая школа, 1980. – Ч.1. – С. 31–56.
7. Хрестоматия по истории древнего мира (пособие для учителей) / Под ред. Е.Черкасовой. – М. : Высшая школа, 1991. – С. 27–55.
8. Авдиев В. И. История древнего Востока. Изд. 3-е / В. И. Авдиев. – М. : Высшая шк., 1970. – 607 с.
9. Берлев О. Д. Трудовое население Египта в эпоху Среднего царства / О. Д. Берлев. – М. : Наука, 1972. – 364 с.
10. Васильев А. М. Египет и египтяне / А. М. Васильев. – М. : Мысль, 1986. – 255 с.
11. История древнего Востока : учебник / А. А. Вигасин [и др.] ; под ред. В. И. Кузищина. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Высшая шк., 2002. – 460 с.
12. Редер Д. Г. Історія стародавнього світу [Текст] : навчальний посібник для пед. ін-тів / Д. Г. Редер, К. О. Черкасова; за ред. Ю. С. Крушкол. – К. : Вища школа, 1972. – Ч. 1. – 249 с. : іл. – Розд. XIII–XIV.
13. Савельева Т. Н. Как жили египтяне во время строительства египетских пирамид / Т. Н. Савельева. – М. : Наука, 1971. – 118 с.

14. Стучевский И. А. Зависимое население Древнего Египта [Текст] / И. А. Стучевский ; Ак. наук СССР. Ин-т народов Азии. – М. : Наука, 1966. – 163 с.
15. Ткачук П. Д. Історія стародавнього Сходу й античних країн у термінах, назвах, поняттях і датах : тлумач. слов. для студ. іст. ф-тів ін-тутів, ун-тів та вчителів історії / П. Д. Ткачук. – Луцьк : Надстир'я, 1992. – 114 с.

Семінарське заняття 2. Стародавній Єгипет доби Нового і Пізнього царств (2 год.).

План

1. Звільнення Єгипту від гіксосів і перетворення Єгипту в “світову державу”.
2. Реформи Аменхотепа IV: причини, особливості, наслідки.
3. Єгипет доби XIX династії та Рамесидів. Фіванська теократія.
4. Політичний устрій єгипетської держави періоду Пізнього Царства.

Опрацювати поняття: фараон, ном, гіксоси, династія, культ, теократія.

Джерела та література:

1. Гроссман Ю. Історія стародавнього світу : Практикум : Навч. посібник для іст. фак. ун-тів / Юрій Гроссман, Ігор Лісовий. – Львів : Вища шк. : Вид-во при Львів. ун-ті, 1985. – С. 26–49.
2. Практикум по истории древнего мира / сост. Н. Л. Просина и И. С. Свенцицкая. – Изд. 2-е, дополненное. – М. : Просвещение, 1972. – С. 5–16.
3. Хрестоматия по истории древнего Востока / Под ред. В. В. Струве, Д. Г. Редера. – М. : Изд-во вост. лит., 1963. – С. 55–76.
4. Васильев А. М. Египет и египтяне / А. М. Васильев. – М. : Мысль, 1986. – 255 с.
5. Васильев Л. С. История Востока: В 2х т. : Т. 1 [Текст] : учеб. пособие / Л. С. Васильев. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Высшая шк., 2001. – 512 с.
6. История древнего Востока : учебник / А. А. Вигасин [и др.] ; под ред. В. И. Кузищина. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Высшая шк., 2002. – 460 с.
7. Эндаков А. В. Общество и государство Древнего Египта VII–IV вв. до н. э. / А. В. Эндаков. – Новосибирск : НГПИ, 1988. – 236 с.
8. Крижанівський О. Історія Стародавнього Сходу. Навчальний посібник / Крижанівський О. – К. : Либідь, 2002. – 590 с.
9. Монтэ. П. Египет Рамсесов. Повседневная жизнь египтян во времена великих фараонов / Пер. с франц. Ф. Л. Мендельсона. – М. : Наука, 1989. – 376 с.
10. Стучевский И. А. Межгосударственные отношения и дипломатия на Древнем Востоке / И. А. Стучевский. – М. : Наука, 1987. – 311 с.

11. Стучевский И. А. Земледельцы государственного хозяйства древнего Египта эпохи Рамессидов [Текст] / И. А. Стучевский ; отв. ред. М. А. Коростовцев. – М. : Наука, 1982. – 256 с.
12. Стучевский И. А. Рамзес II и Херихор. Из истории Древнего Египта эпохи Рамесидов / И. А. Стучевский. – М. : Наука, 1984. – 240 с.
13. Тураев Б. А. История Древнего Востока [Текст] : научное издание / Б. А. Тураев. – Мн. : Харвест, 2002. – 752 с.

Семінарське заняття 3. Економічний розвиток Вавилону за законами Хаммурапі (2 год.).

План

1. Закони Хаммурапі як історичне джерело.
2. Відображення особливостей господарського життя вавілонян в законах Хаммурапі:
 - а) іригаційне землеробство;
 - б) тваринництво;
 - в) ремесло;
 - г) торгівля та лихварство.
3. Форми власності, система землекористування.

Опрацювати поняття: авелум, мар-авелум, мушкенум, тамкар, шамаллум, декум, лубуттум, баїрум, рабіанум.

Джерела та література:

1. Гроссман Ю. Історія стародавнього світу : Практикум : Навч. посібник для іст. фак. унів / Юрій Гроссман, Ігор Лісовий. – Львів : Вища шк. : Вид-во при Львів. ун-ті, 1985. – С. 26–49.
2. Законы Вавилонии, Ассирии и Хеттского царства / Перевод и комментарии И. М. Дьяконова // Вестник древней истории. – 1952. – № 3–4.
3. Практикум по истории древнего мира / сост. Н. Л. Просина и И. С. Свенцицкая. – Изд. 2-е, дополненное. – М. : Просвещение, 1972. – С. 5–16.
4. Практикум по истории древнего мира. Вып. 1. Древний Восток : Для студентов з/о 1 курса исторического факультета / Под ред. И. С. Свенцицкой. – М. : Просвещение, 1981. – С. 8–14, 59–67.
5. Тематическая хрестоматия по истории древнего мира. Вып 1. Древний Восток / Сост. Н. И. Пикус. М. : Изд-во МГУ, 1963. – С. 46–75.
6. Хрестоматия по истории древнего Востока / Под ред. В. В. Струве, Д. Г. Редера. – М. : Изд-во вост. лит., 1963. – С. 55–76.

7. Авдиев В. И. История древнего Востока. Изд. 3-е / В. И. Авдиев. – М. : Высшая шк., 1970. – 607 с.
8. Белявский В.А. Вавилон легендарный и Вавилон исторический / В. А. Белявский. – М. : Мысль, 1971. – 319 с. с илл. и карт.
9. Васильев Л. С. История Востока: В 2х т. : Т. 1 [Текст] : учеб. пособие / Л. С. Васильев. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Высшая шк., 2001. – 512 с.
10. Замаровський В. Спочатку був Шумер / В. Замаровський. – К. : Веселка, 1983. – 208 с.
11. История древнего Востока : учебник / А. А. Вигасин [и др.] ; под ред. В. И. Кузицина. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Высшая шк., 2002. – 460 с.
12. Книга для чтения по истории древнего мира / Под ред. А. И. Немировского. – М. : Просвещение, 1981. – С. 54–62.
13. Ткачук П. Д. Історія стародавнього Сходу й античних країн у термінах, назвах, поняттях і датах : тлумач. слов. для студ. іст. ф-тів ін-тутів, ун-тів та вчителів історії / П. Д. Ткачук. – Луцьк : Надстир'я, 1992. – 114 с.

Семінарське заняття 4. Вавилонське суспільство за законами Хаммурапі (4 год.).

План

1. Соціальна структура вавилонського суспільства: вільне та залежне населення.
2. Характер та джерела рабства у Стародавньому Вавилоні.
3. Спадкові та сімейні відносини за законами XVIII ст. до н. е.
4. Особливості судочинства та кримінального права в давньовавилонській державі.

Опрацювати поняття: авелум, мар-авелум, мушкенум, тамкар, шамаллум, декум, лубуттум, баїрум, рабіанум.

Джерела та література:

1. Гроссман Ю. Історія стародавнього світу : Практикум : Навч. посібник для іст. фак. ун-тів / Юрій Гроссман, Ігор Лісовий. – Львів : Вища шк. : Вид-во при Львів. ун-ті, 1985. – С. 26–49.
2. Законы Вавилонии, Ассирии и Хеттского царства / Перевод и комментарии И. М. Дьяконова // Вестник древней истории. – 1952. – № 3–4.
3. Практикум по истории древнего мира / сост. Н. Л. Просина и И. С. Свенцицкая. – Изд. 2-е, дополненное. – М. : Просвещение, 1972. – С. 5–16.
4. Практикум по истории древнего мира. Вып. 1. Древний Восток : Для студентов з/о 1 курса исторического факультета / Под ред. И. С. Свенцицкой. – М. : Просвещение, 1981. – С. 8–14, 59–67.

5. Тематическая хрестоматия по истории древнего мира. Вып 1. Древний Восток / Сост. Н. И. Пикус. М. : Изд-во МГУ, 1963. – С. 46–75.
6. Хрестоматия по истории древнего Востока / Под ред. В. В. Струве, Д. Г. Редера. – М. : Изд-во вост. лит., 1963. – С. 55–76.
7. Авдиев В. И. История древнего Востока. Изд. 3-е / В. И. Авдиев. – М. : Высшая шк., 1970. – 607 с.
8. Белявский В. А. Вавилон легендарный и Вавилон исторический / В. А. Белявский. – М. : Мысль, 1971. – 319 с. с илл. и карт.
9. Васильев Л. С. История Востока: В 2х т. : Т. 1 [Текст] : учеб. пособие / Л. С. Васильев. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Высшая шк., 2001. – 512 с.
10. Замаровський В. Спочатку був Шумер / В. Замаровський. – К. : Веселка, 1983. – 208 с.
11. История древнего Востока : учебник / А. А. Вигасин [и др.] ; под ред. В. И. Кузицина. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Высшая шк., 2002. – 460 с.
12. Книга для чтения по истории древнего мира / Под ред. А. И. Немировского. – М. : Просвещение, 1981. – С. 54–62.
13. Редер Д. Г. К вопросу о юридическом положении рабов по законам Хаммурапи // Древний Восток. Вып. 1. М., 1975. – С. 230–245.
14. Ткачук П. Д. Історія стародавнього Сходу й античних країн у термінах, назвах, поняттях і датах : тлумач. слов. для студ. іст. ф-тів ін-тутів, ун-тів та вчителів історії / П. Д. Ткачук. – Луцьк : Надстир'я, 1992. – 114 с.

**Семінарське заняття 5. Соціально-економічний розвиток та політичний лад
Ассирії II пол. II тис. до н. е. за середньоассирійськими законами (2 год.).**

План

Сільське господарство та форми землеволодіння. Розвиток ремесла і торгівлі.
 Майнове розшарування в ассирійському суспільстві. Рабство та його характер.
 Спадкове, сімейне та карне право за середньоассирійськими законами.
 Державний устрій Ассирії в середньоассирійський період.

Опрацювати поняття: екзогенне і ендегенне рабство, лімму, ішшакум, рабшак.

Джерела та література:

1. Законы Вавилонии, Ассирии и Хеттского царства / Перевод и комментарии И. М. Дьяконова // Вестник древней истории. – 1952. – № 3–4.
2. Практикум по истории древнего мира / сост. Н. Л. Просина и И. С. Свенцицкая. – Изд. 2-е, дополненное. – М. : Просвещение, 1972. – С. 57–67.

3. Практикум по истории древнего мира. Вып. 1. Древний Восток : Для студентов з/о 1 курса исторического факультета / Под ред. И. С. Свенцицкой. – М. : Просвещение, 1981. – С. 75–81.
4. Хрестоматия по истории древнего Востока / Под ред. В. В. Струве, Д. Г. Редера. – М.: Изд-во вост. лит, 1963. – С. 249–262.
5. Хрестоматия по истории древнего Востока. Ч. 1. / Под ред. акад. М. А. Коростовцева, И. С. Кацнельсона, проф. В. И. Кузищина. – М.: Высшая школа, 1980. – С. 195–224.
6. Авдиев В. И. История древнего Востока. Изд. 3-е / В. И. Авдиев. – М. : Высшая шк., 1970. – 607 с.
7. Древние цивилизации / Под общей ред. Г. М. Бонград-Левина. – М. : Мысль, 1989. – 479 с. : ил.
8. История древнего Востока : учебник / А. А. Вигасин [и др.] ; под ред. В. И. Кузищина. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Высшая шк., 2002. – 460 с.
9. Матвеев К. П. Ассирийцы и ассирийская проблема в новое и новейшее время / К. П. Матвеев. – М. : Наука, 1979. – 189 с.
10. Крижанівський О. Історія Стародавнього Сходу. Навчальний посібник / Крижанівський О. П. – К. : Либідь, 2002. – 590 с.
11. Редер Д. Г. Історія стародавнього світу [Текст] : навчальний посібник для пед. ін-тів / Д. Г. Редер, К. О. Черкасова; за ред. Ю. С. Крушкол. – К. : Вища школа, 1972. – Ч. 1. – 249 с. : іл. – Розд. 18.
12. Ткачук П. Д. Історія стародавнього Сходу й античних країн у термінах, назвах, поняттях і датах : тлумач. слов. для студ. іст. ф-тів ін-тутів, ун-тів та вчителів історії / П. Д. Ткачук. – Луцьк : Надстир'я, 1992. – 114 с.
13. Тураев Б. А. История Древнего Востока [Текст] : научное издание / Б. А. Тураев. – Мн. : Харвест, 2002. – 752 с.

Змістовий модуль 2. Мала Азія та Східне Середземномор'я. Стародавні держави Індії та Китаю.

Семінарське заняття 6. Хетське господарство і суспільство у XIV–XIII ст. до н. е. (2 год.).

План

1. Джерела вивчення суспільно-економічних відносин в Хеттії.
2. Сільське господарство, ремесло і торгівля в Хетській державі за хетськими законами.
3. Особливості станового поділу населення Хеттії:

а) вільне населення;

б) раби.

4. Сім'я, сімейне право та становище жінки в Хеттії у XIV–XIII ст. до н. е.

Опрацювати поняття: матрилінійна і патрилінійна системи престолонаслідування; міри довжини – данн, площі – гіпессар, місткості – ціппадані, ваги – сикль, міна, талант.

Джерела і література:

1. Законы Вавилонии, Ассирии и Хеттского царства / Перевод и комментарии И. М. Дьяконова // Вестник древней истории. – 1952. – № 3–4.
2. Практикум по истории древнего мира. Вып. 1. Древний Восток : Для студентов з/о 1 курса исторического факультета / Под ред. И. С. Свенцицкой. – М. : Просвещение, 1981. – С. 81 – 85.
3. Тематическая хрестоматия по истории древнего мира. Вып 1. Древний Восток / Сост. Н. И. Пикус. М. : Изд-во МГУ, 1963. – С. 76 – 100.
4. Хрестоматия по истории древнего Востока / Под ред. В. В. Струве, Д. Г. Редера. – М. : Изд-во вост. лит., 1963. – С. 309–326, 330–332.
5. Хрестоматия по истории древнего мира / Под ред. В. Г. Боруховича. – Саратов: Изд-во Саратовского ун-та, 1973. – С. 29–34.
6. Хрестоматия по истории древнего Востока / Под ред. М. А. Коростовцева и др. – М. : Высшая школа, 1980. – Ч.1. – С. 263–291.
7. Авдиев В. И. История древнего Востока. Изд. 3-е / В. И. Авдиев. – М. : Высшая шк., 1970. – 607 с.
8. Герни О. Р. Хетты / О. Р. Герни ; пер. с англ. Н. М. Лозинский, Н. А. Толстой. – М. : Наука, 1987. – 240 с.
9. Гиоргадзе Г. Г. О престолонаследовании в Древнехеттском црстве // Вестник древней истории. – 1969. – № 4.
10. Замаровский В. Тайны хеттов [Текст] / [пер. со словац. О. М. Малевича, И. М. Порочкиной] ; АН СССР. – М. : Наука, 1968. – 335 с. : ил.
11. История древнего Востока : учебник / А. А. Вигасин [и др.] ; под ред. В. И. Кузицина. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Высшая шк., 2002. – 460 с.
12. Редер Д. Г. Історія стародавнього світу [Текст] : навчальний посібник для пед. ін-тів / Д. Г. Редер, К. О. Черкасова; за ред. Ю. С. Крушкол. – К. : Вища школа, 1972. – Ч. 1. – 249 с. : іл. – Розд. 16.
13. Маккуин Дж. Хетты и их современники в Малой Азии / Пер. с англ., отв. ред. и автор послесл. В. Г. Ардзинба. – М. : Гл. ред. восточ. лит-ры изд-ва “Наука”, 1983. – 184 с.
14. Менабде Э.А. К вопросу об экономическом развитии Хеттского царства (по данным Хеттских законов): Проблемы социально-экономической истории древнего мира.

– М. : Изд-во АН СССР, 1963. – С. 73.

15. Попов В. П. О статусе рабов в хеттском обществе // Вестник древней истории. – 1969. – №3. – С. 73–81.

Семінарське заняття 7. Перська держава за Дарія I (4 год.).

План

1. Політична криза в державі Ахеменідів наприкінці VII – поч. VI ст. до н. е. Прихід до влади Дарія I.
2. Державні реформи Дарія I та їх значення:
 - а) адміністративно-територіальна;
 - б) економічна;
 - в) правова;
 - г) системи управління;
 - д) військова.
3. Наслідки суспільного реформування Дарія I в Ахеменідській державі.

Опрацювати поняття: "Авеста", арії, сатрап, сатрапія, маг, дарик, сикль.

Джерела та література:

1. Геродот. История. – Л.: Наука, 1972, кн. I, III.
2. Практикум по истории древнего мира / сост. Н. Л. Просина и И. С. Свенцицкая. – Изд. 2-е, дополненное. – М. : Просвещение, 1972. – С. 67–74.
3. Практикум по истории древнего мира. Вып. 1. Древний Восток : Для студентов з/о 1 курса исторического факультета / Под ред. И. С. Свенцицкой. – М. : Просвещение, 1981. – С. 86–92.
4. Тематическая хрестоматия по истории древнего мира. Вып 1. Древний Восток / Сост. Н. И. Пикус. – М. : Изд-во МГУ, 1963. – С. 134–136.
5. Хрестоматия по истории древнего Востока / Под ред. В. В. Струве, Д. Г. Редера. – М. : Изд-во вост. лит., 1963. – С. 354–364.
6. Васильев Л. С. История Востока: В 2х т. : Т. 1 [Текст] : учеб. пособие / Л. С. Васильев. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Высшая шк., 2001. – 512 с.
7. Дандамаев М. А. Политическая история Ахеменидской державы / М. А. Дандамаев. – М. : Наука, 1985. – 324 с.
8. Древние цивилизации / Под общей ред. Г. М. Бонград-Левина. – М. : Мысль, 1989. – 479 с. : ил.
9. История древнего Востока : учебник / А. А. Вигасин [и др.] ; под ред. В. И. Кузищина. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Высшая шк., 2002. – 460 с.

10. Крижанівський О. Історія Стародавнього Сходу. Навчальний посібник / Крижанівський О. П. – К. : Либідь, 2002. – 590 с.
11. Редер Д. Г. Історія стародавнього світу [Текст] : навчальний посібник для пед. ін-тів / Д. Г. Редер, К. О. Черкасова; за ред. Ю. С. Крушкол. – К. : Вища школа, 1972. – Ч. 1. – 249 с. : іл.
12. Ткачук П. Д. Історія стародавнього Сходу й античних країн у термінах, назвах, поняттях і датах : тлумач. слов. для студ. іст. ф-тів ін-тутів, ун-тів та вчителів історії / П. Д. Ткачук. – Луцьк : Надстир'я, 1992. – 114 с.
13. Тураев Б. А. История Древнего Востока [Текст] : научное издание / Б. А. Тураев. – Мн. : Харвест, 2002. – 752 с.
14. Фрай Р. Наследие Ирана / Р. Фрай. – М. : Наука, 1972. – 467 с.
15. Фрай Р. Н. Зороастрийские представления / Р. Н. Фрай. – М. : Наука, 1972. – 628 с.

**Семінарське заняття 8. Соціально-економічний розвиток
староіндійського суспільства за Законами Ману та “Архашастрою”**

(4 год.).

План

1. Економічний розвиток стародавньої Індії та його особливості в сер. I тис. до н. е.
2. Варно-кастовий лад як особливість соціального устрою Стародавньої Індії.
3. Форми власності й залежності в староіндійському суспільстві.
4. Система общин і сім'я в соціальній стратифікації індійського суспільства.

Опрацювати поняття: варна, джаті, каста, брахмани, кшатрії, вайш'ї, шудри, чандали, даса, індоарії, нарвана, буддизм.

Джерела та література:

1. Практикум по истории древнего мира / сост. Н. Л. Просина и И. С. Свенцицкая. – Изд. 2-е, дополненное. – М. : Просвещение, 1972. – С. 74–83.
2. Практикум по истории древнего мира. Вып. 1. Древний Восток : Для студентов з/о 1 курса исторического факультета / Под ред. И. С. Свенцицкой. – М. : Просвещение, 1981. – С. 92–108.
3. Хрестоматия по истории древнего мира / Под ред. В. Г. Боруховича. – Саратов: Изд-во Саратовского ун-та, 1973. – С. 50–59.
4. Хрестоматия по истории древнего мира [Текст] / Сост. Ю. С. Крушкол, Н. Ф. Мурыгина, Е. А. Черкасова. – М. : Просвещение, 1975. – С. 101–112.

5. Хрестоматия по истории древнего Востока / Под ред. М. А. Коростовцева и др. – М. : Высшая шк., 1980. – С. 75–131.
6. Хрестоматия по истории древнего мира (пособие для учителей) / Под ред. Е.Черкасовой. – М. : Высшая шк., 1991. – С. 83–95.
7. Авдиев В. И. История древнего Востока. Изд. 3-е / В. И. Авдиев. – М. : Высшая шк., 1970. – 607 с.
8. Васильев Л. С. История Востока: В 2х т. : Т. 1 [Текст] : учеб. пособие / Л. С. Васильев. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Высшая шк., 2001. – 512 с.
9. Бонгард-Левин Г. М. Древняя Индия. Исторический очерк / Г. М. Бонгард-Левин, Г. Ф. Ильин – М. : Наука, 1969. – 736 с.
10. Бонгард-Левин Г. М. Общество и государство древней Индии // ВДИ. – 1981. – №1.
11. Годер Г. И. Методическое пособие по истории древнего мира. – М.: Просвещение, 1977, разд. II, тема V.
12. Голоси стародавньої Індії : антологія давньоіндійської літератури / Пер. із санскриту, упоряд. П. Рітгер. – К. : Дніпро, 1982. – 351 с.
13. Древние цивилизации / Под общей ред. Г. М. Бонград-Левина. – М. : Мысль, 1989. – 479 с. : ил.
14. История древнего Востока : учебник / А. А. Вигасин [и др.] ; под ред. В. И. Кузищина. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Высшая шк., 2002. – 460 с.
15. Косамби Д. Культура и цивилизация древней Индии : исторический очерк / пер. с англ. М. Б. Граковой-Свиридовой. – М. : Прогресс, 1991. – 216 с.
16. Нарайян Р. К. Боги, демоны и другие [Текст] : [Инд. мифы] / Р. К. Нарайян; [пер. с англ. Ю. С. Родман, предисл. А. Я. Сыркина], АН СССР, Ин-т востоковедения. – М. : Наука, 1975. – 255 с.
17. Редер Д. Г. Історія стародавнього світу [Текст] : навчальний посібник для пед. ін-тів / Д. Г. Редер, К. О. Черкасова; за ред. Ю. С. Крушкол. – К. : Вища школа, 1972. – Ч. 1. – 249 с. : іл. Розд. XXI.
18. Ткачук П. Д. Історія стародавнього Сходу й античних країн у термінах, назвах, поняттях і датах : тлумач. слов. для студ. іст. ф-тів ін-тутів, ун-тів та вчителів історії / П. Д. Ткачук. – Луцьк : Надстир'я, 1992. – 114 с.

Семінарське заняття 9. Релігійний фактор у суспільному розвитку

Стародавньої Індії (2 год.).

План

1. Релігія Вед як відображення індійського суспільства кінця II – середини I тис. до н. е.
2. Реформаційні віровчення середини I тис. до н.е.:

- а) джайнізм;
- б) буддизм;
- в) індуїзм.

Опрацювати поняття: веди, упанішади, брахманізм, буддизм, індуїзм.

Джерела та література:

1. Хрестоматия по истории древнего мира [Текст] / Сост. Ю. С. Крушкол, Н.Ф. Мурыгина, Е.А. Черкасова. – М. : Просвещение, 1975. – С. 101–112.
2. Хрестоматия по истории древнего Востока / Под ред. М. А. Коростовцева и др. – М.: Высшая школа, 1980. – Ч. 2. – С. 75–131.
3. Хрестоматия по истории древнего мира (пособие для учителей) / Под ред. Е.Черкасовой. – М. : Высшая школа, 1991. – С. 83–95.
4. Авдиев В. И. История древнего Востока. Изд. 3-е / В. И. Авдиев. – М. : Высшая шк., 1970. – 607 с.
5. Васильев Л. С. История Востока: В 2х т. : Т. 1 [Текст] : учеб. пособие / Л. С. Васильев. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Высшая шк., 2001. – 512 с.
6. Бонгард-Левин Г. М. Древняя Индия. Исторический очерк / Г. М. Бонгард-Левин, Г. Ф. Ильин – М. : Наука, 1969. – 736 с.
7. Бонгард-Левин Г. М. Общество и государство древней Индии // ВДИ. – 1981. – №1.
8. Годер Г. И. Методическое пособие по истории древнего мира. – М.: Просвещение, 1977, разд. II, тема V.
9. Голоси стародавньої Індії : антологія давньоіндійської літератури / Пер. із санскриту, упоряд. П. Ріттер. – К. : Дніпро, 1982. – 351 с.
10. Древние цивилизации / Под общей ред. Г. М. Бонград-Левина. – М. : Мысль, 1989. – 479 с. : ил.
11. Ильин Г.Ф. Религии древней Индии / Г. Ф. Ильин. – М. : Изд-во Акад. наук СССР, 1959. – 48 с.
12. История древнего Востока : учебник / А. А. Вигасин [и др.] ; под ред. В. И. Кузищина. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Высшая шк., 2002. – 460 с.
13. Косамби Д. Культура и цивилизация древней Индии : исторический очерк / пер. с англ. М. Б. Граковой-Свиридовой. – М. : Прогресс, 1991. – 216 с.
14. Нарайян Р. К. Боги, демоны и другие [Текст] : [Инд. мифы] / Р. К. Нарайян; [пер. с англ. Ю. С. Родман, предисл. А. Я. Сыркина], АН СССР, Ин-т востоковедения. – М. : Наука, 1975. – 255 с.
15. Токарев С. А. Религия в истории народов мира / С. А. Токарев; 2-е изд. – М. : Наука, 1965. – 437 с.

Семінарське заняття 10. Стародавній Китай у III ст. до н. е. – II ст. н. е. (4 год.).

Заняття 1. (2 год.)

План

1. Реформи Шан Яна. Виникнення централізованої імперії Цінь.
2. Внутрішня та зовнішня політика Цінь Шіхуана.
3. Криза в імперії Цінь наприкінці III ст. до н. е. та її розпад.

Заняття 2. (4 год.)

1. Виникнення імперії Хань в кінці III ст. до н. е. Внутрішня політика Лю Бана.
2. Посилення централізації держави. Внутрішня та зовнішня політика У-ді та його наступників.
3. Реформи Ван Мана та повстання червонобрових.
4. Повстання “жовтих пов’язок”. Падіння імперії Хань у II ст. н. е.

Опрацювати поняття: ван, міра довжини - чжан; міра площі - цин, му, міра ваги - цзюнь, лян, шу; конфуціанство, даосизм.

Джерела та література:

1. Практикум по истории древнего мира / сост. Н. Л. Просина, И. С. Свенцицкая. – Изд. 2-е, дополненное. – М. : Просвещение, 1972. – С. 84–93.
2. Практикум по истории древнего мира. Вып. 1. Древний Восток : Для студентов з/о 1 курса исторического факультета / Под ред. И. С. Свенцицкой. – М. : Просвещение, 1981. – С. 109–117.
3. Хрестоматия по истории древнего Востока / Под ред. М. А. Коростовцева и др. – М.: Высшая школа, 1980. – Ч.2. – С. 156–234.
4. Хрестоматия по истории древнего мира (пособие для учителей) / Под ред. Е.Черкасовой. – М., 1991. – С. 95–117.
5. Авдиев В. И. История древнего Востока. Изд. 3-е / В. И. Авдиев. – М. : Высшая шк., 1970. – 607 с.
6. Васильев Л. С. Культы, религии, традиции в Китае / Л. С. Васильев. – М. : Наука, 1980. – 484 с.
7. Васильев Л. С. Проблемы генезиса Китайского государства / Л. С. Васильев. – М. : Наука, 1983. – 327 с.
8. История древнего Востока : учебник / А. А. Вигасин [и др.] ; под ред. В. И. Кузищина. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Высшая шк., 2002. – 460 с.

9. История Китая с древнейших времен до наших дней / Под ред. Л. В. Симоновской, М. Ф. Юрьева. М. : Высшая шк., 1974. – 532 с.
10. Китайские социальные утопии / отв. ред. Л. Н. Борох. – М. : Наука, 1987. – 312 с.
11. Крижанівський О. Історія Стародавнього Сходу. Навчальний посібник / Крижанівський О. П. – К. : Либідь, 2002. – 590 с.
12. Крюков М. В. Древние китайцы в эпоху централизованных империй / М. В. Крюков, Л. С. Переломов, М. В. Софронов, Н. Н. Чебоксаров. – М. : Наука, 1983. – 416 с.
13. Малявин В. В. Китайская цивилизация / В. В. Малявин. – М. : ИПЦ “Астрель” “Издательство АСТ”, 2001. – 632 с.
14. Переломов Л. С. Империя Цинь – первое централизованное государство в истории Китая / Л. С. Переломов. – М. : Наука, 1992. – 252 с.
15. Редер Д. Г. Історія стародавнього світу [Текст] : навчальний посібник для пед. ін-тів / Д. Г. Редер, К. О. Черкасова; за ред. Ю. С. Крушкол. – К. : Вища школа, 1972. – Ч. 1. – 249 с. : іл.
16. Смолин Г. Я. Источниковедение древней истории Китая : учеб. пособие / Г. Я. Смолин. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1987. – 185 с.
17. Фицджеральд С. П. Китай : краткая история культуры / С. П. Фицджеральд. – М. : Евразия, 1998. – 456 с.

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Тема	Кількість годин
1.	Зародження феномену східного деспотизму	6
2.	Особливості виникнення та розвитку, закономірності формування держави як суспільного інституту на Сході	8
3.	Держава і суспільство: вироблення принципів взаємовідносин	8
4.	Влада та власність на Сході. Феномен влади-власності	8
5.	Принципи соціальної стратифікації давньосхідних суспільств	8
6.	Місце і роль релігійних та філософсько-етичних вчень у формуванні феномену східного деспотизму	8

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Підготувати реферат (до 15 сторінок рукописного тексту або до 10 сторінок комп'ютерного набору А-4 формату) на одну із запропонованих тем. Літературу див. в кінці програми).

1. Староєгипетська сім'я.
2. Зародження та розвиток наукових знань в Стародавньому Єгипті.
3. Писемність, освіта та література Стародавнього Єгипту.
4. Релігійні уявлення стародавніх єгиптян.
5. Архітектура та мистецтво стародавнього Єгипту.
6. Перші деспотії в Дворіччі.
7. Мова, писемність та освіта в Стародавній Месопотамії.
8. Розвиток літератури Дворіччя. «Епос про Гільгамеша».
9. Зародження наукових знань в народів Межиріччя.
10. Сільське господарство, ремесло і торгівля в Хетській державі.
11. Релігійні уявлення народів Сирії та Фінікії.
12. Історичний портрет Дарія I.
13. Культурний розвиток Ахеменідського Ірану.
14. Соціально-економічні відносини в Ірані на рубежі VI - V ст. до нової ери.
15. Палестина в I тис. до н.е. Держава Давида і Соломона.
16. Іудейське царство.
17. Особливості економічного та соціального розвитку індійського суспільства в стародавню епоху.
18. Релігії Стародавньої Індії.
19. Архітектура та мистецтво Стародавньої Індії.
20. Зародження і розвиток наукових знань в Індії.
21. Релігійно-філософські системи в стародавньому Китаї: конфуціанство та даосизм.
22. Релігійно-філософські системи Стародавньої Індії.
23. Побут стародавніх єгиптян.
24. Секрети єгипетських пірамід.
25. Писемність, мова, освіта та наукові знання в стародавньому Китаї.
26. Матеріальна культура стародавнього Китаю: житло, побут, ремесла. Повсякденне життя.
27. Література, мистецтво і музика держав Східного Середземномор'я.
28. Духовна культура Ахеменідського Ірану.
29. Побут населення стародавнього Ірану.
30. Культура Хетської, Фригійської та Лідійської держав.

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У ході вивчення навчальної дисципліни “Історія Стародавнього Сходу” для передачі великого масиву інформації (факти, дати, імена, висновки, оцінки) застосовується

пояснювально-ілюстративний метод; при розгляді окремих питань використовується метод проблемного викладу. При самостійному вивченні студентами джерел та літератури застосовується дослідницький метод. Наочні методи(ілюстрування, показ) дають можливість студентам краще засвоїти новий матеріал. При вивченні проблемних питань застосовуються дискусійні методи.

9. МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

З метою діагностики успішності студентів використовуються:

- усне опитування на семінарських заняттях;
- тематичні письмові самостійні роботи;
- письмові контрольні роботи;
- виконання тестових завдань;
- виконання індивідуальних завдань;
- співбесіди на консультаціях
- іспит, як підсумковий засіб діагностики успішності.

10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Поточний контроль (мах = 40 балів)										Модульний контроль (мах = 60 балів)		Загальна кількість балів	
Модуль 1					Модуль 2					Модуль 2	Модуль 3		
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					ІНДЗ	МКР 1	МКР 2	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10				
12 балів - за основні виступи на семінарських заняттях (обраховується середньоарифметичний бал); 3 бали - за активну та систематичну роботу на семінарських заняттях (доповнення, повідомлення, реферати, рецензування відповідей, участь у дискусії і т.п.); обраховується середньоарифметичний бал.					12 балів - за основні виступи на семінарських заняттях (обраховується середньоарифметичний бал); 3 бали - за активну та систематичну роботу на семінарських заняттях (доповнення, повідомлення, реферати, рецензування відповідей, участь у дискусії і т.п.); обраховується середньоарифметичний бал.					10	30	30	100

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82 – 89	B	Добре	
75 - 81	C		
67 -74	D	Задовільно	
60 - 66	E		
1 – 59	Fx	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

Контрольні питання з навчальної дисципліни

“Історія Стародавнього Сходу”

1. Предмет, завдання та хронологія історії Стародавнього Сходу.
2. Єгипет під владою гіксосів. Боротьба за відновлення централізованої держави.
3. Створення та розвиток писемності в Дворіччі.
4. Основні цивілізації в межах Стародавнього Сходу. Хронологія та періодизація.
5. Єгипетське суспільство епохи Нового царства.
6. Особливості хетської культури.
7. Проблеми хронології та періодизації історії Стародавнього Єгипту.
8. Найдавніші держави Месопотамії.
9. Релігійно-філософські системи стародавнього Китаю.
10. Джерела з історії Стародавнього Єгипту.
11. Перші держави в Китаї.
12. Культура Східного Середземномор'я.
13. Джерела стародавньої історії Месопотамії.
14. Політичний устрій староіндійських держав.
15. Особливості асирійської культури.
16. Хронологія та періодизація історії стародавньої Месопотамії.
17. Ванське царство Урарту в I тис. до н. е.
18. Писемність та література стародавнього Китаю.
19. Природні умови та населення стародавньої Месопотамії.

20. Єгипет в період Стародавнього царства.
21. Музика і театр в стародавній Індії та Китаї.
22. Джерела з історії Стародавньої Анатолії.
23. Соціальна структура та політична організація Ассирійської держави I тис. до н.е.
24. Староєгипетська література та її жанри.
25. Природні умови та населення Малої Азії в стародавній період.
26. Дворіччя під владою III династії Ура.
27. Світогляд стародавніх іранців. Зороастризм.
28. Особливості джерел стародавньої історії Східного Середземномор'я.
29. Мідійське царство.
30. Архітектура стародавнього Єгипту.
31. Природнокліматичні умови Східносередземноморського регіону в давнину.
32. Реформи Тіглатпаласара III і третє піднесення Ассирії.
33. Мистецтво та архітектура стародавньої Індії.
34. Природнокліматичні умови Аравійського регіону в давнину.
35. Нововавилонське царство.
36. Мистецтво та архітектура стародавнього Китаю.
37. Характеристика джерельної бази історії Стародавнього Ірану.
38. Реформи Ван Мана, їх соціальна та політична суть.
39. Писемність та література стародавньої Індії.
40. Періодизація історії Стародавнього Ірану.
41. Повстання "жовтих пов'язок" в Китаї.
42. Світогляд стародавніх індійців.
43. Природнокліматичні умови Стародавнього Ірану.
44. Перші держави в долині Гангу.
45. Розвиток давньоєгипетської писемності.
46. Джерела з історії Стародавньої Індії.
47. Єгипет періоду Середнього царства.
48. Накопичення наукових знань в народів Дворіччя.
49. Хронологія та періодизація історії Стародавньої Індії.
50. Соціальна структура і політична організація Старовавилонського суспільства.
51. Світогляд стародавніх ассирійців.
52. Природні умови та населення Індії в стародавню епоху.
53. Старовавилонське царство.
54. Перська держава в V - IV ст. до н.е.
55. Характеристика джерельної бази історії стародавнього Китаю

56. Старохетське царство.
57. Система освіти в Дворіччі.
58. Природні умови та населення стародавнього Китаю.
59. Зовнішня політика фараонів Нового царства в Єгипті.
60. Фінікія та Сирія в I тис. до н. е.
61. Джерела з історії Стародавнього Китаю.
62. Дворіччя під владою Аккаду.
63. Стародавній Елам.
64. Джерела з історії Хетської і Ассирійської держав.
65. Імперії Цінь і Хань в Китаї.
66. Організація перської держави за Дарія I.
67. Особливості періодизації історії Стародавнього Китаю.
68. Ассирія в I тис. до н.е.
69. Накопичення наукових знань в Єгипті.
70. Індська цивілізація. Заселення Північної Індії аріями.
71. Новохетське царство.
72. Світогляд стародавніх китайців.
73. Створення централізованої держави в Єгипті.
74. Повстання “червонобрових” в Китаї.
75. Світогляд стародавніх хетів.
76. Держава Чжоу в Китаї.
77. Виникнення “світової” Перської держави.
78. Світогляд єгиптян.
79. Палестина в I тис. до н. е.
80. Реформи Шан Яна та їх значення для розвитку держави Цінь.
81. Розвиток образотворчого мистецтва в Єгипті.
82. Перші деспотії у Дворіччі.
83. Держава Ахеменідів.
84. Розвиток природничо-наукових знань в стародавньому Китаї.
85. Імперія Маур'їв.
86. Легістська модель давньокитайської цивілізації.
87. Розвиток літератури Дворіччя. “Епос про Гільгамеша”.
88. Особливості соціального та політичного розвитку Стародавньої Індії.
89. Зовнішня політика держави Ахеменідів VI - IV ст. до н.е.
90. Світогляд народів Месопотам

11. ДЖЕРЕЛА ТА МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ІСТОРІЯ СТАРОДАВНЬОГО СХОДУ”

Джерела:

1. Геродот. Історія. – Л. : Наука, 1972, кн. I, III.
2. Гроссман Ю. Історія стародавнього світу : Практикум : Навч. посібник для іст. фак. унів / Юрій Гроссман, Ігор Лісовий. – Львів : Вища шк. : Вид-во при Львів. ун-ті, 1985. – 223 с.
3. Законы Вавилонии, Ассирии и Хеттского царства / Перевод и комментарии И. М. Дьяконова // Вестник древней истории. – 1952. – № 3–4.
4. Практикум по истории древнего мира. Вып. 1. Древний Восток : Для студентов з/о 1 курса исторического факультета / Под ред. И. С. Свенцицкой. – М. : Просвещение, 1981. – 118 с.
5. Практикум по истории древнего мира / сост. Н. Л. Просина и И. С. Свенцицкая. – Изд. 2-е, дополненное. – М. : Просвещение, 1972. – 278 с.
6. Тематическая хрестоматия по истории древнего мира. Вып 1. Древний Восток / Сост. Н.И. Пикус. М. : Изд-во МГУ, 1963. – 218 с.
7. Хрестоматия по истории древнего Востока. Ч. 1. / Под ред. акад. М. А. Коростовцева, Кацнельсона И. С., проф. В. И. Кузицина. – М.: Высшая школа, 1980. – 328 с.
8. Хрестоматия по истории древнего Востока. Ч. 2. / Под ред. М. А. Коростовцева, И. С. Кацнельсона, В. И. Кузицина. – М.: Высшая школа, 1980. – 256 с.
9. Хрестоматия по истории древнего Востока / Под ред. В. В. Струве, Д. Г. Редера. – М. : Изд-во вост. лит., 1963. – 544 с.
10. Хрестоматия по истории древнего мира / Под ред. В.Г. Боруховича. Саратов : Изд-во Саратовского у-та, 1973. – 115 с.
11. Хрестоматия по истории древнего мира. Древний Восток. Т. 1. / Под ред. В. В. Струве. – М. : Учебно-пед. изд., 1950. – 341 с.
12. Хрестоматия по истории древнего мира [Текст] / Сост. Ю. С. Крушкол, Н.Ф. Мурыгина, Е.А. Черкасова. – М. : Просвещение, 1975. – 272 с. : ил.
13. Хрестоматия по истории древнего мира (пособие для учителей) / Под ред. Е.Черкасовой. – М. : Высшая школа, 1991. – С. 27–55.

Навчальні посібники та монографії:

14. Авдиев В. И. История древнего Востока. Изд. 3-е / В. И. Авдиев. – М. : Высшая шк., 1970. – 607 с.

15. Алимов И. А. Срединное государство : Введение в традиционную культуру Китая / И. А. Алимов, М. Е. Ермаков, А. С. Мартынов. – М. : Изд. дом “Муравей”, 1998. – 287 с.
16. Амусин А. Рукописи Мертвого моря / А. Амусин. – М. : Наука, 1968. – 243 с.
17. Атлас Древнего мира [Текст] / Э. Миллард ; пер. Л. Седов ; илл. Р. Барнетт. – М. : АСТ, 1999. – 64 с.
18. Афанасьева В. К. Искусство Древнего Востока / В. К. Афанасьева, В. Г. Луконин, Н. А. Померанцева. – М. : Высшая шк., 1976. – 375 с. : ил. (Малая история искусств).
19. Белявский В.А. Вавилон легендарный и Вавилон исторический / В. А. Белявский. – М. : Мысль, 1971. – 319 с. с илл. и карт.
20. Берлев О. Д. Трудовое население Египта в эпоху Среднего царства / О. Д. Берлев. – М. : Наука, 1972. – 364 с.
21. Бонгард-Левин Г. М. Древняя Индия. Исторический очерк / Г. М. Бонгард-Левин, Г. Ф. Ильин – М. : Наука, 1969. – 736 с.
22. Бонгард-Левин Г. М. Общество и государство древней Индии // ВДИ. – 1981. – № 1.
23. Васильев Л. С. История Востока. В 2-х т. / Л. С. Васильев. – М. : Высш. шк., 1994. Т.1. – 495 с.; Т. 2. – 495 с.
24. Васильев А. М. Египет и египтяне / А. М. Васильев. – М. : Мысль, 1986. – 255 с.
25. Васильев Л. С. Культы, религии, традиции в Китае / Л. С. Васильев. – М. : Наука, 1980. – 484 с.
26. Васильев Л. С. Проблемы генезиса Китайского государства / Л. С. Васильев. – М. : Наука, 1983. – 327 с.
27. Герни О. Р. Хетты / О. Р. Герни ; пер. с англ. Н. М. Лозинский , Н. А. Толстой. – М. : Наука, 1987. – 240 с.
28. Годер Г. И. Методическое пособие по истории древнего мира. Изд. 3-е, доп. и испр. / Г. И. Годер. – М. : Просвещение, 1977. – 352 с. : ил.
29. Голоси стародавньої Індії : антологія давньоіндійської літератури / Пер. із санскриту, упоряд. П. Ріттер. – К. : Дніпро, 1982. – 351 с.
30. Дандамаев М. А. Политическая история Ахеменидской державы / М. А. Дандамаев. – М. : Наука, 1985. – 324 с.
31. Дмитриева Н. А. Искусство древнего мира / Н. А. Дмитриева, Н. А. Виноградова. – М. : Наука, 1986. – 207 с.
32. Древние цивилизации / Под общей ред. Г. М. Бонград-Левина. – М. : Мысль, 1989. – 479 с. : ил.
33. Эндаков А. В. Общество и государство Древнего Египта VII–IV вв. до н. э. / А. В. Эндаков. – Новосибирск : НГПИ, 1988. – 236 с.
34. Замаровський В. Їх величності піраміди / В. Замаровський. – К. : Веселка, 1988. – 376 с.

35. Замаровский В. Тайны хеттов [Текст] / [пер. со словац. О. М. Малевича, И. М. Порочкиной] ; АН СССР. – М. : Наука, 1968. – 335 с. : ил.
36. Замаровський В. Спочатку був Шумер [Текст] / [пер. із словацької Дмитра Андрухова]. – К. : Веселка, 1983. – 207 с.
37. Ильин Г.Ф. Религии древней Индии / Г. Ф. Ильин. – М. : Изд-во Акад. наук СССР, 1959. – 48 с.
38. История Древнего Востока. Зарождение классового общества и первые очаги рабовладельческой цивилизации / ред. Г. М. Бонгард-Левин. – М. : Наука, 1983. – 534 с.
39. История Древнего Востока : учебник / А. А. Вигасин [и др.] ; под ред. В. И. Кузищина. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Высшая шк., 2002. – 460 с.
40. История Древнего Востока: Материалы по историографии [Текст] : учеб. пособие / Сост. А. А. Вигасин, С. С. Соловьева, ред. В. И. Кузищин. – М. : Изд-во МГУ, 1991. – 200 с.
41. История Древнего Египта [Текст] : научное издание / Ю. Я. Перепелкин; под общ. ред. А. Л. Вассоевича. - СПб. : Летний сад, 2001. – 608 с.
42. История Китая с древнейших времен до наших дней / Под ред. Л. В. Симоновской, М. Ф. Юрьева. М. : Высшая шк., 1974. – 532 с.
43. Источниковедение истории древнего Востока / Под ред. В. И. Кузищина. – М. : Высшая шк., 1984. – 392 с.
44. Качановский Ю. В. Рабовладение, феодализм или азиатский способ производства? / Ю. В. Качановский – М. : Наука, 1971. – 288 с.
45. Кіндер Г. Всесвітня історія : dtv-Atlas / Кіндер Г., Хільгеман В. ; пер. з нім. – К. : Знання-Прес, 2001. – 631 с.
46. Китайские социальные утопии / отв. ред. Л. Н. Борох. – М. : Наука, 1987. – 312 с.
47. Ключков И.С. Духовная культура Вавилона: человек, судьба. Время. Очерки / И. С. Ключков. – М. : Наука, 1983. – 246 с.
48. Косамби Д. Культура и цивилизация древней Индии : исторический очерк / пер. с англ. М. Б. Граковой-Свиридовой. – М. : Прогресс, 1991. – 216 с.
49. Косідовський З. Коли сонце було богом / З. Косідовський. – К. : Дитвидав, 1963. – 344 с.
50. Крамер С. Н. История начинается в Шумере [Текст] / С. Н. Крамер. – М. : Наука, 1965. – 256 с.
51. Крижанівський О. Історія Стародавнього Сходу. Навчальний посібник / О. П. Крижанівський. – К. : Либідь, 2002. – 590 с.
52. Крюков М. В. Древние китайцы в эпоху централизованных империй / М. В. Крюков, Л. С. Переломов, М. В. Софронов, Н. Н. Чебоксаров. – М. : Наука, 1983. – 416 с.

53. Маккуин Дж. Хетты и их современники в Малой Азии / Пер. с англ., отв. ред. и автор послесл. В. Г. Ардзинба. – М. : Гл. ред. восточ. лит-ры изд-ва “Наука”, 1983. – 184 с.
54. Малявин В. В. Китайская цивилизация / В. В. Малявин. – М. : ИПЦ “Астрель” “Издательство АСТ”, 2001. – 632 с.
55. Менабде Э.А. К вопросу об экономическом развитии Хеттского царства (по данным Хеттских законов): Проблемы социально-экономической истории древнего мира. – М. : Изд-во АН СССР, 1963. – С. 73
56. Матвеев К. П. Ассирийцы и ассирийская проблема в новое и новейшее время / К. П. Матвеев. – М. : Наука, 1979. – 189 с.
57. Монтэ. П. Египет Рамсесов. Повседневная жизнь египтян во времена великих фараонов / Пер. с франц. Ф. Л. Мендельсона. – М. : Наука, 1989. – 376 с.
58. Нарайян Р. К. Боги, демоны и другие [Текст] : [Инд. мифы] / Р. К. Нарайян; [пер. с англ. Ю. С. Родман, предисл. А. Я. Сыркина], АН СССР, Ин-т востоковедения. – М. : Наука, 1975. – 255 с.
59. Никифоров В. Н. Восток и всемирная история / В. Н. Никифоров. – М. : Наука, 1977. – 359 с.
60. Переломов Л. С. Империя Цинь – первое централизованное государство в истории Китая / Л. С. Переломов. – М.: Наука, 1992. – 252 с.
61. Попов В. П. О статусе рабов в хеттском обществе // Вестник древней истории. – 1969. – №3. – С. 73–81.
62. Редер Д. Г. Історія стародавнього світу [Текст] : навчальний посібник для пед. ін-тів / Д. Г. Редер, К. О. Черкасова; за ред. Ю. С. Крушкол. – К. : Вища школа, 1972. – Ч. 1. – 249 с. : іл.
63. Редер Д. Г. История Древнего мира. Ч. 1. Первобытное общество и Древний Восток [Текст] : учеб. пособие / Д. Г. Редер, Е. А. Черкасова. - 2-е изд., испр. и доп. – М. : Просвещение, 1979, 1985. – 288 с. : ил.
64. Редер Д. Г. К вопросу о юридическом положении рабов по законам Хаммурапи / Д. Г. Редер. – Древний Восток. Сб. 1. – М. : Наука, 1975. – С. 230–245.
65. Савельева Т. Н. Как жили египтяне во время строительства египетских пирамид / Т. Н. Савельева. – М. : Наука, 1971. – 118 с.
66. Сычев Н. Л. Китайский костюм : символика, история, трактовка в литературе и искусстве / Н. Л. Сычев, В. Л. Сычев. – М. : Наука, 1975. – 133 с.
67. Смолин Г. Я. Источниковедение древней истории Китая : учеб. пособие / Г. Я. Смолин. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1987. – 185 с.
68. Стучевский И. А. Зависимое население Древнего Египта [Текст] / И. А. Стучевский ; Акад. наук СССР. Ин-т народов Азии. – М. : Наука, 1966. – 163 с.

69. Стучевский И. А. Земледельцы государственного хозяйства древнего Египта эпохи Рамессидов [Текст] / И. А. Стучевский ; отв. ред. М. А. Коростовцев. – М. : Наука, 1982. – 256 с.
70. Стучевский И. А. Межгосударственные отношения и дипломатия на Древнем Востоке / И. А. Стучевский. – М. : Наука, 1987. – 311 с.
71. Стучевский И. А. Рамзес II и Херихор. Из истории Древнего Египта эпохи Рамесидов / И. А. Стучевский. – М. : Наука, 1984. – 240 с.
72. Ткачук П. Д. Історія первісного суспільства, стародавнього Сходу й античних цивілізацій у термінах, назвах, поняттях і датах : навч.- метод. посіб. для студ. іст. ф-тів ін-тутів, ун-тів та вчителів історії. – Вип. 2 / П. Д. Ткачук. – Луцьк : Вид-во обл. друк., 2003. – 174 с.
73. Ткачук П. Д. Історія стародавнього Сходу й античних країн у термінах, назвах, поняттях і датах : тлумач. слов. для студ. іст. ф-тів ін-тутів, ун-тів та вчителів історії / П. Д. Ткачук. – Луцьк : Надстир'я, 1992. – 114 с.
74. Токарев С. А. Религия в истории народов мира / С. А. Токарев; 2-е изд. – М. : Наука, 1965. – 437 с.
75. Тураев Б. А. История Древнего Востока [Текст] : научное издание / Б. А. Тураев. – Мн. : Харвест, 2002. – 752 с.
76. Фрай Р. Наследие Ирана / Р. Фрай. – М. : Наука, 1972. – 467 с.
77. Фрай Р. Н. Зороастрийские представления / Р. Н. Фрай. – М. : Наука, 1972. – 628 с.
78. Фицджеральд С. П. Китай : краткая история культуры / С. П. Фицджеральд. – М. : Евразия, 1998. – 456 с.
79. Федоренко Н. Т. Древние памятники китайской литературы / Н. Т. Федоренко. – М. : Наука, 1978. – 319 с.
80. Феномен восточного деспотизма: структура управления и власти. – М. : Наука, Издат. фирма “Восточная литература”, 1993. – 392 с.
81. Шифман И. Ш. Финикийские мореходы / И. Ш. Шифман. – М. : Наука, 1965. – 82 с.

V.A. Bilyk. History of the Ancient East. The work program of the educational discipline.

The program provides basic stages of learning, development and decline of the old eastern states, features of their political, socio-economic and cultural function. The work program contains themes and plans of lectures, themes and plans of seminars and bibliography to them, the terms of the course, tasks for individual work, bibliography for the course, control questions.